

Desigualtats i benestar democràtic

En els discursos polítics (documents de partits, programes electorals, intervencions parlamentàries, mítings...) s'empren profusament una sèrie de valors legitimadors: llibertat, igualtat, dignitat, democràcia, solidaritat, eficiència, etcètera. Habitualment, qui els introdueix no els precisa ni els quantifica gaire, sinó que es defensen d'una manera abstracta. Sembla que entre valors convenients i desitjables mai no hi hauria d'haver contradiccions. Quan s'analitzen més detingudament les coses, però, no resulten ser tan senzilles.

Centrem-nos en el valor de la igualtat i, més específicament, en la igualtat socioeconòmica. Empíricament es comprova que la majoria dels humans mostren un rebuig espontani enfront de grans nivells de desigualtat (sembla que això té arrels evolucionistes prehumanes). També es comprova que la percepció de molts ciutadans és que les desigualtats socials del seu país són excessives, amb independència de les simpaties polítiques que mostren. Tanmateix, quan se'ls pregunta quin és el grau de desigualtat existent, les xifres que afirma la majoria són molt inferiors a les dades reals. Fa pocs anys els nord-americans estimaven de mitjana que el 20% més ric controlava el 59% de la riquesa total, quan la xifra era del 84%.

Els discursos que tracten de combatre les desigualtats esgrimeixen tres classes d'arguments: morals, econòmics i polítics. Les raons morals són, a vegades, complementades amb raons econòmiques sobre l'eficiència. Hi ha tot un gradient de posicionaments, però bastants actors parteixen de dues premisses: que el tema és estrictament *social* i que com més igualitària és una societat més justa la podem considerar. Tanmateix, tal com han destacat bona part de les teories de la justícia de les darreres dècades, malgrat que els criteris socials resulten importants, no sembla que en el terreny moral resulti legítim bandejar criteris valoratius de caràcter individual (el mèrit, l'esforç, el risc...) en el que es considera una situació *justa*. Aquests últims criteris també solen presentar-se pels defensors

com a complementaris als d'eficiència econòmica.

D'aquesta manera, malgrat es consideri que la igualtat és un valor central, sempre hi haurà diverses concepcions sobre quin tipus d'igualtat és la més decisiva (legal, d'oportunitats, de resultats...), sobre quins són els criteris més decisius per avaluar-la, i sobre quina és la jerarquització correcta entre aquests criteris (i això sense considerar les interrelacions entre els diferents tipus d'igualtat i altres valors, com la llibertat, el pluralisme, la solidaritat, etcètera). Els debats morals i econòmics resulten interminables. Des d'aquests paràmetres valoratius contraposats, el consens esdevé impossible. En termes de Churchill, són de-

més violència en la societat, menys esperança de vida, més necessitat de despesa en salut, serveis socials, policia i presons, menys mobilitat social, etcètera. La comparació de la població d'un mateix nivell d'ingressos de diferents països mostra que l'estat de salut i la qualitat de la vida col·lectiva és més alta en aquells que són menys desiguals. Preferir viure en un sistema polític que no corregeix les desigualtats socioeconòmiques, o que ho fa poc, és irracional des de l'estricta (i molt estreta) perspectiva del mer autointerès.

De manera semblant a la idea defensada pel bioquímic Nick Lane (2008) que resulta més eficient procurar endarrerir l'envel·liment que tractar de combatre separada-



JAVIER AGUILAR

bats que esgoten sempre els interlocutors sense esgotar mai el tema.

En contrast amb els arguments morals i econòmics, crec que són els arguments polítics els que faciliten un consens sobre la correcció redistributiva de les desigualtats socioeconòmiques. Els arguments no són aquí tan teòrics, sinó que estan basats en l'experiència empírica: els estats amb menys desigualtats tenen un grau més baix de problemes col·lectius. Diversos estudis recents tendeixen a confirmar els resultats de *The spirit level*, una anàlisi comparada molt citada de R. Wilkinson i K. Pickett sobre desigualtats (2009).

La idea central és que les desigualtats acaben sortint cares a tothom en termes polítics. Corregir-les resulta una inversió col·lectiva rentable, ja que van correlacionades amb aspectes clau de la democràcia i del benestar. A la pràctica, més desigualtat vol dir menys cohesió social, més inseguretats, més corrupció pública i privada,

ment diverses malalties (alzheimer, cardiopaties...), a escala social resulta més eficient combatre les desigualtats que els problemes socials separatament.

La conclusió teòrica és que, si avui les teories de la justícia no poden prescindir de la perspectiva individual, les teories polítiques no poden prescindir de la perspectiva del benestar col·lectiu. La conclusió pràctica és que amb independència de les idees que un pugui tenir sobre el que considera moralment just o econòmicament eficient, és molt millor per a la qualitat de vida dels ciutadans viure en un país amb menys desigualtats. Certes desigualtats poden ser econòmicament eficients o moralment correctes, però el seu increment mai anirà a favor de la disminució dels problemes polítics de la col·lectivitat. Mai anirà a favor del benestar democràtic.

Es tracta de conclusions rellevants per a qualsevol context democràtic. També per a una Catalunya independent.●